

Den lille foderlære

En bifamilie samler nektar og omdanner det til honning. På den måde får bifamilien samlet vinterforråd, eller snarere energi til at komme hurtigt fra start det kommende forår. Det er altså biernes startkapital den følgende sæson, man tager fra dem, når man høster honning, mere end det er deres vinterforråd. Derfor fordrer man.

En bifamilie bruger kun lidt foder om vinteren; men ud over mad til at sætte bifamilien i gang om foråret, skal der være mad til, at bifamilien kan lave mange vinterbier i august og september. Derfor er det vigtigt, at man fodrer så snart, man har taget den sidste honning.

Fra dronningen ophører med at lægge æg i oktober, til den går i gang igen i februar-marts, går bifamilien i vinterklynge, dvs. sidder stille og ganske tæt for på den måde at minimere foderforbruget. I marts og april begynder den første indbæring af nye nektar, og fra omkring 1. maj kommer der balance i regnskabet. Men foderet må gerne række til ind i maj, hvis det skulle blive et koldt og regnfuld forår.

Overvintring på 8-10 tavler

Det er vigtigt, at bifamilien kun overvintrer på nye tavler, dvs. tavler tilsat som kunsttavler samme år. Dette er vigtig for at undgå sygdom. Derfor sørger man for gennem sæsonen at få gamle yngeltavler rykket væk fra yngellejet og nye kunsttavler sat til. På den måde kan man få alle de gamle tavler fjernet, samtidig med, at man tager den sidste honning tages fra. Sikrest er det, at overvintrere på blot 8-10 tavler. Blandt tavlerne skal der helst være en eller to pollentavler.

Ved meget store familier kan man gå op til 12 tavler, inkl. pollentavler. Faren ved at overvintrere på for mange tavler er, at bifamilien, hvis den ikke er meget stor i foråret, kan have svært ved at nå foderet helt forrest eller helt bagest, afhængig af hvor vinterklyngen har siddet. For mange tavler kan desuden betyde mugne tavler på grund af kondens. Familien sidder bedst, hvis den sidder "stramt". Det er en skrøne at familien ikke kan være på 10 tavler 12x10.

Valg af foder

Ellers handler det om at vælge foder og fodre korrekt. Der er tre typer af foder, man kan bruge: Sukker, foderdej og flydende foder og så naturligvis biernes egen honning.

Det sidste er antageligt det bedste for bierne, bortset fra rapshonning, da dette krystalliserer i cellerne og derved bliver utilgængeligt for bierne. Der ikke noget, der taler for, at den ene slags foder er bedre for bierne end den anden. Dog skal man huske, at indbæring af foderdej kræver vand, derfor må man ikke være for sent på den, hvis man bruger denne fodertype. Temperaturen skal være så høj, at bierne kan hente vand. Ønsker man at bierne skal have økologisk foder, må man vælge sukker.

15-20 kg foder

Bierne skal bruge 15-20 kg foder, mindre hvis man lader noget af honningen sidde og der er et godt træk i august og september. Erfaringen siger, at bier i villakvarterer samler mere ind sidst på året end i landbrugsområder. Nye aflæggerfamilier kan klare sig med lidt mindre. Men gå ikke under 10 kg, hvis der ikke skal fodres igen i det tidlige forår.

Man kan tjekke foderbeholdningen i slutningen af september ved at se, hvor mange fyldte fodertavler, der er i bistadet. Fire fulde tavler plus fire halvfylde tavler giver et vinterforråd på ca. 12 kg. Så passer regnskabet, idet der er brugt en del på vinterbier og på at invertere, inddampe og lukke med voks. Med 12 kg rækker det frem til maj måned - lidt mere ved store familier, lidt mindre ved små familier

En blok Apifonda, som vejer 15 kg, og en spand Apiinvert, som vejer 14 kg (Bifor 16 kg), rækker lige. Sukker vejes tørt. Større familier skal have mere. Og vil man være sikker på ikke at skulle i gang med nødfodring om foråret, skal man give mere end 15 kg, gerne 17-20 kg. Det kedelige ved at give for meget foder er, at man kan risikere at skulle kassere en masse sukkertavler om foråret - eller have besværet med at gemme dem til produktion af småfamilier.

Sukker

Vælger man sukker, er det enklest at bruge perlemelis, da det opløses i takt med, at bierne bærer det ned. Teknikken er enkel, idet man fylder en foderspand med sukker til 5 cm fra kanten, og derpå fylder koldt vand i - igen til 5 cm fra kanten, da sukkeret synker sammen. Man kan genbruge de spande, der har været flydende foder i, da de har et passende antal huller i låget. Alternativ bruger man

en plastikspand med plastiklåg (bruges som malerspande, agurkesalatpande og meget andet) og her smelter 30-40 huller i midten med et 1 - 1,5 mm søm eller ståltråd opvarmet over en gasflamme. Når spanden sættes på, sker det ved at løfte den op, trykke på siderne og i det øjeblik, man vender den rundt med hullerne nedad slipper presset på siderne for på den måde at lave et lille undertryk. Indtil man er sikker på hånden, kan man have en spand stående ved siden af for at fange det, der måtte løbe ud. Den omvendte spand stilles over et foderhul, der kan være en hul boret i et dækbrædt, et hul i dækpladen, der også passer til en bitømmer, eller blot to dækbrædder rykket lidt fra hinanden. Anvender man almindelig melis, der er billigere en perlemelis, skal det opløses først, da det ellers let kan stoppe hullerne til. Det går hurtigst, hvis det sker under opvarmning. Man blander sukker og vand i forholdet 3:2 (efter vægt) og rører i det jævnlige over nogle dage til det er opløst. Er der tale om en stor portion, kan man bruge en stor tappespannd e.l.. Økologisk foder fås kun som melis. Det opløste sukker tilføres på samme måde som ved brug af perlemelis, altså ved at bruge en spand med huller i låget. Ved opløst sukker kan man også bruge foderbakke, plasticpose med huller og sodavandsflaske med huller i låget. Se nedenfor.

Flydende foder

Flydende foder eller såkaldt inverteret foder købes i spande á 14 kg (Apiinvert og Ambrosia) eller 16 kg (Bifor) lige til at vende rundt og stille på bifamilierne. Ved inverteret foder menes foder, der er enzymbehandlet, således at bierne ikke skal bruge energi på selv at invertere det, men kan fylde foderet direkte ned i cellerne.

Af samme grund kan bifamilien bære en spand flydende foder ned på ganske kort tid - hvis der er plads. Derfor kan det også gå for hurtigt. Hvis der er tale om en stor familie med stort yngelleje vil det ikke give problemer, da yngellejet blokerer for en hurtig nedbæring samtidig med, at det er de yderste tavler fyldes og forsejles først. Hvis der er tale om en lille familie eller en familie, der har skiftet dronning og derfor ikke har noget stort yngelleje, eller står man med en aflægger, skal man passe på med flydende foder, da det hurtigt kan blokere for yngelsætningen og dermed forhindre, at der produceres nok vinterbier i august og september. I så fald bør man fodre i småportioner. Ja faktisk kan fodring i småportioner få dronningen til at lægge ekstra mange æg, som var der træk. Det er ikke mindst en fordel, hvis man står med en sen aflægger.

Man fodrer i småportioner ved at bruge foderbakker, fodertasker eller små dåser (plasthønningdåser, fetadåser e.l. med 15-20 huller i låget), således at man hver anden eller hver tredje dag giver bifamilie en slat. Foderbakker er enkle at bruge, da man kan se, om der er noget tilbage og fylde på uden at skulle fjerne bakken.

En snedig teknik, hvis man hverken har små foderdåser, tasker eller bakker er at bruge en frysepose. Den fyldes med flydende foder og lukkes uden luft i posen. Denne placeres bagest i statet eller i en kasse øverst, hvorpå der prikkes 10-15 huller i toppen med en nål. Bierne finder hullerne og suger på den måde foderet til sig, og der er ingen rengøring bagefter. Tilsvarende kan man bruge små og store sodavandsflasker med plastlåg. De skal have 5-10 huller i låget og derpå stilles lodret i foderplade med et hul, der svarer præcist til skruelåget.

Foderdej.

Fast foder har den fordel at det bæres langsomt ind. Således skal bierne først opløse det ved hjælp af vand, de henter udefra. Fast foder eller foderdej bliver leveret under varebetegnelser som Apifonda og Ambrosia. Den er pakket i plastik, der igen er omgivet af en papkasse. Det har konsistens som marcipan. Foderet leveres i 15 kg og 12,5 kg pakker. Den første type er beregnet på indvintring. Den anden, som rummer 5 stk. 2,5 kg poser bruges om foråret til nød- og drivfodring.

Ved fodring til indvintring åbner man papkassen, og krænger plastikposen rundt om kassens sider og vender hele klumpen rundt og placerer den direkte på dækbrædderne. En bedre løsning er at skære et 5 kroner stort hul igennem karton og plasticpose, dække familien af med stykke plast og skære et tilsvarende hul i plasten. Pakken tippes rundt over hullet. Den kan uden vanskelighed vippe rundt og fjernes ved varroabekæmpelsen. Sørg for at give røg først, så alle bierne har forladt de øverste dele af rammerne, da det ellers er et sørgeligt syn der venter en, når foderet er væk.

Ulempen ved foderdej er, at det er svært at fjerne igen på halvvejen, fx hvis man godt vil give myresyre ved brug af gulvpap og fri myresyre. Så enten starter man med at fodre med en lille pakke foderdej, evt. lidt flydende foder, eller også kombinerer man foderdej med Kråmerplader eller Nassenheiderfordamper.

Slut med at fodre 15. september

Omkring 15. september bliver det så koldt, at bierne har svært ved at bære foderet ned. Og hvad værre er, kan det vise sig at de ikke når at forsegle foderet på de yderste tavler. Og det er fatalt, da uforseglet

honning suger vand til sig om vinteren, hvorefter foderet flyder ud i bunden af bistadet. Hvis man alligevel går ud over denne dato, kan de ske i varme perioder (så varmt at man ikke behøver at åbne for varmen hjemme). Bruger man Apifonda, som får varme fra bierne direkte, kan man godt blive ved til 1. oktober. Dog skal man altid som det sidste, inden man lukker ned for vinteren tjekke, om alle de yderste tavler er forseglede (og om dronningen er i topform). Er de ikke det, kan man med fordel rykke de forseglede tavler yderst, og de, der ikke er forseget - eller ikke helt forseglede - ind til yngellejet.

Se også Tidsskrift for biavl april 2014 artiklen: Vejledning i god praksis ved fodring af bifamilier.